

»SLAVJANSKI JUG« ĐURE KLARIĆA (1867/8)

Vasilije Krestić

U svoje vreme zapažen a danas sasvim zaboravljen i nepoznat, Đuro Klarić zaslužuje pažnju svojim rodoljubivo-patriotskim pesmama, listom »Putnik« i časopisom »Slavjanski jug«.¹ Pratio je aktivno političke događaje u zemlji a pesmama ih opevao. U njima je branio svoje političko gledište, kritikovao i napadao političke protivnike, osuđivao potkupljivost i kruhoborstvo i uviđao potrebu hrvatskog jedinstva i sloge svih južnoslovenskih naroda. One su bez umetničke vrednosti, ali tretiraju aktualne teme pa su svedok onog vremena kada se Hrvatska šezdesetih godina prošlog veka nalazila u nezavidnoj situaciji da bira, između Beča i Pešte, od dva zla manje. U strastvenoj stranačkoj borbi koja se tada odvijala, mladi Klarić je pristajao uz Štrosmajevu narodno-liberalnu stranku, koja je u svoj politički program uklopila aktivan kulturno-prosvetni rad. Osećajući svu važnost toga rada u izrađivanju političke i nacionalne svesti hrvatskoga naroda, Klarić mu je u mlađim danima posvetio svoje skromne pesničke sposobnosti.

Rodio se u Sisku² 1838. godine.³ Rano je ostao bez roditelja, ali je uspeo da završi trgovački zanat.⁴ U mlađim danima živeo je u Karlovcu gde se bavio književnim radom. Na kraju šezdesetih godina preselio se u Zagreb i zaposlio u fabrici duvana. Radio je kasnije kod duvanske režije u Bukureštu i otomanske fabrike duvana u Carigradu gde je penzionisan kao centralni uprav-

¹ Osim »Putnika« i »Slavjanskog juga« koje je uređivao, Klarić je napisao: »Pjesnik i glasbenik«, Karlovac 1864; »Vilin srce mojoj miloj Reziki«, Karlovac 1864; »Našinke« I—II, Karlovac 1867; »Uzdasi ili rodoljubni molitvenik«, Karlovac 1868; »Poštanski rog«, Zagreb 1868; »Potres u Carigradu« (10. srpnja 1894), Zagreb 1895; »Pozdrav Njegovom Veličanstvu Franji Josipu I sa Bospora u Zagreb 1895«, Carigrad 1895; »Srce, 300 izvornih čestitaka u stihovih«, Varaždin 1896, i pozorišni komad »Miroslav«. Dobrovoljno kazališno društvo iz Karlovca zamolilo je u februaru 1866 Predsedništvo Namesničkog veća da dozvoli izvođenje »Miroslava«. Uz molbu, Karlovčani su priložili jedan rukopisni primerak komada. Međutim, ocena Namesničkog veća o Klarićevom radu bila je veoma nepovoljna, jer delo je navodno bez dramatičke vrednosti, bez smisla, pisano lošim jezikom i nepristojnim izrazima. Stoga dozvola nije izdata pa je verovatno da »Miroslav« nije doživeo ni jedno pozorišno izvođenje, a koliko je dosad poznato ni štampanje. Iz ocene Namesničkog veća da se zaključiti da je predmet drame uzet iz revolucionarnih događaja 1848/9. Nepristojnim izrazima služio se Klarić naročito u onim momentima kada govori o Mađarima protiv kojih se bori i na kraju u toj borbi gine glavni junak Miroslav. Moguće je da su politički obziri rukovodili Namesničko veće kada je zabranilo izvođenje »Miroslava«. *Državni arhiv u Zagrebu* (DAZ), Predsednički spisi Namesničkog veća 1866, K. 58, sv. 14, br. 565.

² R. Strohal, Grad Karlovac opisan i orisan, Karlovac 1906, 239, 240, 241.

³ DAZ, Predsednički spisi Zemaljske vlade 1884, K. CC, br. 4507.

⁴ DAZ, Predsednički spisi Hrvatske dvorske kancelarije 1867, K. CCLXXVIII, F. 548, br. 2073.

nik carske otomanske duvanske režije.⁵ U Carigradu je bio predsjednik »hrvatsko-dalmatinskog kluba«, pri kojem je njegovim nastojanjem osnovan fond iz kojeg su siromašniji Hrvati dobijali pomoć. Zahvaljujući njegovom trudu i zauzimanju, u austrijskoj građanskoj školi u Carigradu uveden je hrvatski jezik kao obavezni predmet. Od devedesetih godina bio je predsjednik školskog veća austrijske carigradske škole i njene imovine.⁶ Osobiti trud je uložio oko zbrinjavanja hrvatskih bolesnika u carigradskim bolnicama. Zbog brižljivosti i zalaganja za hrvatsko stanovništvo u Carigradu dobio je popularan naziv »papa Klarić«, čime mu je iskazivana ljubav i poštovanje. Umro je u Beču 29. X 1909.⁷

Klarić se pesničkim radom prikazao kao pristalica narodno-liberalne stranke, ali još jasniju njegovu političku orijentaciju imamo u vreme kada je uređivao lokalni karlovački »pokusni list Putnik«, čiji prvi broj se pojavio 9. I 1867. Izlazio je dva puta nedeljno a svakih 15 dana je donosio »hrvatsko-srpski i slovenački zabavni prilog« »Vilu«. Uredništvo »Putnika« nije imalo dozvolu za članke političkog karaktera. Međutim, to Klariću nije smetalo da pored stalnih rubrika: »domaće vesti«, »trgovina«, »sajmovno kazalo«, »oglasnik«, »književnost i umjetnost« donosi najnovije političke vesti u vidu crtica i da saopštava dopise čisto političkog karaktera.⁸

U većini članaka uredništvo je zastupalo ideje narodno-liberalne stranke, bilo dosledno protiv dualizma a za federalizam u okviru Habzburške monarhije. U 15. i poslednjem broju »Putnika« 13. aprila 1867. u tom smislu napisani su članci: »Vidovdan o vjeri i narodnosti«, »Dopis iz karlovačke okolice« i »Obzor po svietu«. Cenzura ih nije mimoišla. Namesničko veće je preko bana Šokčevića još 22. februara 1867. od ministra predsednika Beusta dobilo uputstvo koji politički pravac treba da zastupa štampa u Hrvatskoj. Beust je napisao Šokčeviću da je zadatak svih listova »... da rasteraju iluzije svih onih, koji rade na ukidanju dosadašnje državno-pravne sveze kraljevine od kraljevine ugarske krune i na osnivanju trojedne kraljevine, koja bi stajala u slaboj svezi sa celokupnom monarhijom...« On je izjavio da je i njegov zadatak da utiče na bečku štampu da piše u prilog dualizma pa ostavlja samo taktu Šokčeviću »da svoj moćan uticaj na hrvatske javne organe kao i sve faktore javnog života na jednaki način u tom pravcu« upotrebi.⁹

---

⁵ Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925, 134.

⁶ Đuro Klarić, Potres u Carigradu, Zagreb 1895, IV.

⁷ Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925, 134.

⁸ Značajniji dopis je iz Ljubljane u kojem se donosi zaključak o dualizmu koji je izrekao u saborskoj sednici grof Antun Auersperg: »Državni organizam izgubio je svoje zdrave noge; dualizam bile bi mu samo dvije hodalice (batine) na kojih bi još nekoliko vremena hoditi mogo.«

Interesantan je i dopis iz Varaždina u kojem se izražava nezadovoljstvo radi »nedomordnoga ponašanja« varaždinskih poslanika na hrvatskom saboru. Dpisnik objašnjava zbog čega su takvi ljudi poslani na sabor i nalazi da je kriv »pokojni 'reichsrat', od kojega zaziramo nada sve, te stoga birasmo navlaš pristaše Prekomuracah, koji nam se činjahu neoborivim zidom protiv njemu«. *Putnik* 9. I 867, br. 1.

⁹ Milan Prelog, Nekoliko priloga za istoriju postanka hrvatsko-ugarske nagodbe. Riječ 1. IV 1928, br. 77.

Namesničko veće, sa Šokčevićem na čelu, imalo je samo formalnu samostalnost a stvarno je bilo poslušno Beustovo oruđe i izvršavalo njegove naredbe. Pod takvim uslovima i političkim prilikama, kada je dualizam kao oblik državnog uređenja bio gotova stvar, nije bilo teško obuzdati jedan provincijski list, koji uz to nije ni imao dozvolu za članke političkog karaktera. Zbog pomenutih članaka Namesničko veće je uredništvu »Putnika« izdalo opomenu. Ne želeći da piše u prilog dualizma a sprečen da zagovara federalizam, posebnim proglasom Klarić je obavestio čitaoce da list neće izlaziti sve-donde dok se uredništvu ne dozvoli da piše slobodno tj. u onom duhu u kojem je dotada pisalo.

Time se Klarić nije predao, niti odustao od svojih političkih ubeđenja. Naprotiv, već tada je imao novi plan rada koji se ne razlikuje od ovog u »Putniku« samo po formi, već i po idejama. Proglasom kojim je obavestio čitaoce o »Putnikovoj« sudbini nagovestio je izlaženje jednog književnog časopisa, koji se pod nazivom »Slavjanski jug« pojavio 6. novembra 1867.

Političke prilike u Monarhiji a posebno u Hrvatskoj nimalo nisu išle u prilog narodno-liberalnoj stranci i Klariću koji je njoj u ovo vreme bio dosledan. Posle austro-ugarske nagodbe trebalo je urediti i državnopravne odnose između Hrvatske i Ugarske. Stoga je bilo nužno slomiti snažan antidualistički otpor javnog mnjenja Hrvatske. Taj zadatak sa uspehom je izvršavao tadašnji namesnik banske časti Levin Rauh. Vršeći intenzivne pripreme za saborske izbore (održani od 19. XI do 23. XII 1867) on je nezakonitim sredstvima i represivnim merama uklanjao sve prepreke.

U takvoj situaciji Klariću je bilo jasno da je dualizam bar privremeno neizbežan i da o federalizmu nema govora. Stoga se za njega ne zalaže, već postaje radikalniji i u »Slavjanskom jugu« zastupa izrazito jugoslovensku orijentaciju van okvira Monarhije. To je osnovna idejna razlika između »Putnika« i »Slavjanskog juga«.

Propagandna sredstva kojima je Klarić pribegao sa namerom da slobodnije iskaže svoje misli, danas su svedok one teške političke situacije kada u Hrvatskoj nije postojala sloboda štampe i kada je svaka misao protivna dualizmu mogla imati neželjenih posledica. Ta sredstva danas izgledaju naivna, ali u konkretnim uslovima bila su jedino moguća, ako se nije želelo da novi časopis snađe sudbina »Putnika« ili »Pozora«.¹⁰ Reči kao izražajna sredstva Klarić je u »Slavjanskom jugu« podredio slikama i simbolima, ali tako vešto da njihova moć kazivanja nije zaostajala za člancima koji su štampani u »Putniku«.

U prvom broju časopisa bila je slika kneza Mihaila sa kraćom biografijom. To je za cenzuru bio jasan znak jugoslovenske propagande tj. suprotstavljanja dualističkim intencijama carske vlade. Međutim, vlastima je naročito pala u oči na naslovnoj strani naslikana vinjeta zbog koje je Namesničko veće kompletno izdanje prvog broja časopisa zaplenilo a jedan primerak poslalo Državnom tužioštvu (Odvjetništvu) sa pitanjem: »Da li nalazi u vinjeti toga tiskopisa učio podpadajući ustanovom kaznenog zakona?«¹¹ Državno

¹⁰ Pozor je zbog pritiska vlasti prestao da izlazi u Zagrebu i pod imenom »Novi Pozor« izlazio je u Beču.

¹¹ Izveštaj Državnog nadodvetništva Dvorskoj kancelariji. DAZ, Spisi Hrvatske dvorske kancelarije 1867, K. CCXXII, br. 5264.

tužιοštvo uputilo je predmet na ispitivanje Najvišem državnom tužιοštvu (Nadodvjetništvu) koje je posle detaljne analize vinjete 15 novembra podnelo Namesničkom veću sledeći izveštaj:

»Izjavljujuć kr. drž. Nadodvjetništvo da u samu sadržaju predležehoga tiskopisa »God I. 868 svezak I.« izim subsidiarne okolnosti, ležeće u uvršćenju slike Michaela Miloša Obrenovića III, nenalazi ničega što bi padalo pod udar kaznenosti, svraća svoju pozornost na Xylographiu, koja se kao stalno kazalo za smer i nameru te, kako se veli »zabavno poučne knjige«, predstavlja.

Pomoću Stemmato-Graphie, i u koliko bje moguće pribaviti si podatke nauke Heraldike, izjasnuje kr. drž. Nadodvjetništvo xylographičku Vignettu te »zabavno poučne knjige« u sledećem:

a) Prvi u redu grb predstavlja Štajersku s razlikom, da je u Xylographiji iztiskan lav samo s jednim repom.

b) Drugi u redu grb predstavlja Korušku s razlikom, da su u Xylographiji lavi preokrenuti.

c) Treći u redu grb predstavlja Srbiju.

d) Četvrti u redu predstavlja Hrvacku, Dalmaciju i Slavoniju, s razlikom: da Kruna Slavonska pridolazi u Xylographiji u zelenom polju, dočim ona po heraldičkom pojmu u crvenom polju biti ima.

e) Peti u redu grb predstavlja Kranjsku jer se po heraldičkoj boji uzima, da je orao modre boje pa stoji u bijelom štitu a razlika prema Stemmato-Graphiji stoji u tom: da orlu u Xylographiji manjka polumjesec u sredini tela.

f) Šesti u redu grb označuje Stemmato Graphia s izrazom »Imperium Nemanide«, a razlika stoji u tom: da Vignetta predstavlja crvenoga orla u zlatnom štitu, dočim grb Nemanide predstavlja beloga orla u crvenom štitu, i da polag Vignete manjkaju orlu kruna i ljljane.

Negledeći na te razlike mora kr. drž. Nadodvjetništvo zaključiti: da upitni grb polag Stemmato-Graphie predstavlja Imperium Nemanide, ne pako grb Moskovske, s kojim je samo uz tu razliku identičan, što je moskovski grb zlatni orao u crvenom štitu i što orlu u xylographiji manjkaju krune i Sv. Đurađ u sredini tela, i jer nazor kr. drž. Nadodvjetništva za grb Imperii Nemanide i tiem uvršćuje, što se smer ciele Vignette stiče u združenju Jugoslovenskih državah, Imperium pako Nemanide sastoji se po nauci historičkoj iz diela sadašnje Bosne, iz Srbije i diela Bugarske Albanije; postav Imperium toga imena okol godine 1190 pod Stepanom Nemanidom i uztrajav do 1370. zadnjega Nemanide cara Uroša sina Dušanova.

g) Sedmi u redu grb, počam presuditi gerbove s gornje strane Vignette, onaj, koji predstavlja prelomljeni bieli krst, nemože kr. drž. Nadodvjetništvo da označi na temelju raspoloživih podataka.

h) Osmi u redu grb predstavlja Ramu, mač u ruci u crvenom štitu, i stoga što negdašnja Rama sačinjava u sadašnjoj dobi dio Bosne.

i) Deveti u redu grb predstavlja Illyricum s razlikom, da je u Xylographiji osrednji štit bele boje, polag Stemmato-Graphie neima Illyricum toga štita buduć je tamo, naime u Stemmato-Graphiji celi štit crvene boje sa belom zvezdom i mesecom. Pod Rimljanih biaše Illyricum sadanja Bosna, Hercegovina i Albania, Srbia, Thracia (Bulgaria) i t. d. Grb taj je sjedinjen s grbom Bosne, što očito predstavlja svezci sa glavami crnacah.

k) Deseti u redu grb je Ragusa sa crveni i bielim balvani.

l) Jedanaesti grb predstavlja Macedoniju s razlikom, da se u Vignetti nalazi zlatan lav u crvenom polju, dočim u Stemato-Graphiji pridolazi crveni lav u zelenom polju, ili (u koliko je boja okvarela) u zlatnom polju. Njегдаšnja Macedonija je u sadanjoj dobi sastavni dio Turske u kojoj žive Grci i Bugari.

Ostaje još za analizirati kruna pod koju su svi ti grbovi sjedinjeni.

Identičnost te krune, kako je xylographirana, nedade se iz Stemmato-Graphie konstatirati, i zato mora kr. drž. Nadodvjetništvo da zaključi na Ideal te krune, pod koju treba po načelu xylographa da se gornje države sjedine.

Oznaka pako heraldička te krune stoji: u crvenoj kapi sa srebrni zaponci i srebrnim uresom krune, kome gornji dio stoji u duguljastom bisernom zernu. Nakon slika pod grbovi po nazoru kr. drž. Nadodvjetništva predstavlja sleva: Srbina, u sredini Hrvata, sdesna osobu iz Štajerske, Koruške ili Kranjske u međusobnu združenju.

Prosuđivanje tiskopisa toga u celosti, pogledom na ustanove kaznena zakona, daje se od strane kr. drž. Nadodvjetništva u sledećem: Uvaživši: da izdavatelj i urednik toga tiskopisa Đuro Klarić, kako se znade trgovac u Karlovcu, po svom znanju i naucih, bezdvojbeno oskudjeva onijeh svojstvah, koja se smatraju potrebitim budi za ideu budi za izvedenje kakove ideje, kakva leži u Xylographiji tiskopisa, po čem mora kr. drž. Nadodvjetništvo da zaključi na stanoviti savez osobni i moralni licah, koja ustanovljuju i rukovode smer i težnju izraženu u tom tiskopisu, odnosno u Vignetti. Uvaživši: uvršćenje slike kneza Srbije već u prvi broj tiskopisa, i sliku na Vignetti vidimo, po kojoj se predstavlja združenje austrijskih državljanah, sa državljanom inozemnoga Jugoslavjana, naime sa Srblijinom. Uvaživši: da su zemlje stojeće pod žezlom Austrie spojene na Vignetti sa zemljami spadajućimi pod žezlo carevine turske i knježevine srbske pod jednu krunu, i to sve zemlje jugoslavenske, kao podatak k težnji manifestiranoj po mnogih ini zgodah na konstituiranje tako zvana jugoslavenska carstva, među koje spada težnja na to očito izražena u članku: »U Sremu 19 lipnja. dopis« uvrštena u časopisu Pozor br. 152. 867. već sudbeno inkriminiranu. Uvaživši: da su sve te zemlje spojene pod jednu krunu, i to idealnu koja nije kruna ni jedne zemlje pod žezlo Austrie spadajuće. Uvaživši da združenje zemljah žezla Austrijskoga pod inu budi označenu, budi idealnu krunu, neizbeživom doslednošću vuče za sobom oddruženje od žezla Austrijskoga, dakle po jasnoj oznaci kaznenoga zakona: »podhvat na odtrgnuće u Vignetti jasno označenih delovah od jedinstvenoga državnoga saveza ili obštega zemaljskoga carevine Austrijske sredstvom tiskotvora i predstavami u slici« — pri čem dakako ničega ne manje ona okolnost, da li će izdavatelj te slike i druzi mu postići uspeha namere svoje, ili ne. Uvaživši po tom, da u upitnoj Vignetti leže kriterija zločina veleizdaje po § 58. k. z. to je kr. državno Nadodvjetništvo stoga gledišta stvar po § 21 poslovnika presudeć, podjednako izdalo pozivom na § 32 k. p. na podčinjeno si kr. drž. Odvjetništvo kr. sudb. Stola Zagrebačkoga nalog: da prema tomu tiskotvoru povede uredovanje u § k. p. označeno.«¹²

Uprkos tačnoj konstataciji Nadodvjetništva da Klarić teži za odcepljenjem nekih delova Monarhije a za stvaranjem nove južnoslovenske države, Namesničko veće je smatralo da kazneni postupak treba obustaviti. U tom smislu uputilo je dopis Dvorskoj kancelariji i obrazložilo predlog. Držalo je da je Klarić neznatna ličnost¹³ pa »će uspieh veleizdajne parnice, ako se i

¹² Izveštaj Državnog nadodvjetništva Namesničkom veću. Isto.

¹³ Namesničko veće je napisalo da je Klarić »izučeni trgovac iz Karlovca, čoviek od jedno 24—26 godinah, osriednjega izobraženja, neznatnih sposobnostih, koji se preko svojih duševnih silah napinje biti spasiteljem... U koliko je predsjedništvu ovomu poznato, težnje Đure Klarića slabo se uvažavaju na književnom polju, a u političkom pogledu sasvim je bez važnosti i upliva.« DAZ, Predsednički spisi Hrvatske dvorske kancelarije 1867, K. CCLXXVIII, F. 548, br. 2073.

doverši s obsuđenjem dotičnikah,¹⁴ prema važnosti zločina, radi kojega će se povesti tužba, biti neznatan«. ¹⁵ Sumnjalo je u to da će kroz pokrenuti kazneni postupak »naći druge osobe, koji bi se kao početnici težnje, izražene u inkriminiranoj slici, na odgovornost potegnuti mogle«. ¹⁶ U međuvremenu javnost je preko štampe saznala da je objavljeni »Slavjanski jug« zaplenjen zbog neke »fantastične slike«. ¹⁷ Uzimajući sve to u obzir, Namesničko veće je smatralo da će postupak zbog »veleizdaje« Klarića pobuditi domaću i stranu štampu na razmatranje vinjete, njenih grbova i u njima izražene ideje jugoslovenskog jedinstva. Mislilo je da će se pomenute ideje komentarisanjem još više propagirati jer će se morati konstatovati da one zaista postoje. ¹⁸ Uzimajući u obzir obrazloženje Namesničkog veća a imajući u vidu izbore, Dvorska kancelarija je želela da čitava stvar prođe sa što manje buke i da se ne pruži opoziciji materijal za napade. Stoga je usvojila predlog¹⁹ »da se te uzapćene slike zabrane na temelju § 22 tisk. reda i zajedno sa konfiniranom mjedenom pločom od koje su otisnuti, unište.« ²⁰ Kancelarija je tražila od Namesničkog veća da čeka na dalja uputstva u slučaju ako je Sudbeni sto županije zagrebačke u međuvremenu pokrenuo postupak. Nadodvjetništvo je 27. novembra povuklo kaznenu prijavu protiv Klarića, jer Sudbeni sto još nije preduzeo kaznenu istragu. ²¹

Pošto je postupljeno po naredbi, svi omotni listovi su uništeni, a Klarićev simbolički jugoslovenski moto očuvan je samo u citiranom opisu. Klarićev sadržajno ostao nepromenjen. Drugiput štampana omotna strana prvog broja bez ikakvih je slika i ukrasa. Ostali brojevi imaju vinjetu bez grbova i dve slike. Na gornjoj slici je guslar sa 4 slušaoca a slika ispod nje preuzeta je sa uništene naslovne strane i po mišljenju Nadodvjetništva predstavlja zagrljenog Srbina, Hrvata i Slovenca.

Časopis ima četvrt folio format. Paginiran je u nastavcima iz broja u broj i u četiri izašle sveske (III i IV su dvobroj) ima 140 strana. Štampan je latinicom i ćirilicom a pored srpsko-hrvatskog i slovenačkim jezikom. ²² Kao obaveštenje čitaocima šta se podrazumeva pod »Slavjanskim jugom«, Klarić je u istoimenoj pesmi na prvoj strani prvog broja označio geografski prostor tog juga, a Hrvate, Srbe, Slovence, Crnogorce, Bosance, Hercegovce i Bugare nabrojao kao njegove stanovnike. Časopis je imao svoju fizionomiju tj. konstantne rubrike koje su donosile teme određenog sadržaja. U rubrici biografija, osim slike i podataka o knezu Mihailu, Klarić je uvrstio: Štrosmajera,

¹⁴ Pored Klarića bili su optuženi drvorezac, Čeh Franjo Bartelj, i Senečić, tipograf u zagrebačkoj štampariji Dragutina Bokaua u kojoj je časopis štampan.

¹⁵ DAZ, Predsednički spisi Hrvatske dvorske kancelarije 1867, K. CCLXXVIII, F. 548, br. 2073.

¹⁶ Isto.

¹⁷ O tome Klarić piše: »Ta bog vas dao gospodo, što u životu zaista postoji, ili u narodu živi, nije fantazija.« Slavjanski jug 1868, sv. 2, 68.

¹⁸ DAZ, Predsednički spisi Hrvatske dvorske kancelarije 1867, K. CCLXXVIII, F. 548, br. 2073.

¹⁹ Telegram Dvorske kancelarije Namesničkom veću od 25. XI 1867. Isto.

²⁰ Isto, prilog br. 570.

²¹ Isto.

²² Namesničko veće je uočilo kakav cilj je Klarić hteo da postigne, ali je mislilo »da je poraba trijuh nariećjah i različitih pismenah slabo sredstvo ma i samo za književno sjedinjenje te će po svoj prilici taj književni podhvat... razbiti se o nestašici dovoljne podpore.« Isto, prilog 2073.

Bleiweisa, crnogorskog kneza Nikolu, Račkog, Tomana, Maširevića, I. Mažuranića i Jakova Radoslava Razloga. Osnovni cilj Klarićev je da kroz biografije informiše narod o radu tih ličnosti na političkom i kulturnom polju. On uzdiže njihov autoritet, populariše ih i time, bez ijedne reči koja bi se od vlasti mogla uzeti za zlo, stavlja čitaocima do znanja da te ličnosti zaslužuju njihovu podršku. Manje je interesantan deo o književnosti gde su štampani domaći i prevedeni strani literarni sastavi: romani, novele, pripovetke, humoreske i pesme.²³

Pod naslovom »Slike iz Jugoslovenskog naroda« donešene su slike i opisi narodne nošnje iz uže Hrvatske, Srbije, raznih krajeva Slovenije, Dalmacije i Hercegovine. Klarić je imao na umu rascepanost Južnih Slovena i njihovo slabo uzajamno poznavanje, u čemu je nalazio uzroke nesuglasica. Mislio je da će se boljim upoznavanjem nesporazumi izgaditi jer će se uvideti — piše on — »da je Hrvat, Slavonac, Dalmatinac, Srbin, Bošnjak, Hercegovac, Crnogorac, Bugarin, Kranjac, Štajerac, Korušćan i Istrijanac jedno te isto po rodu i jeziku, pleme, koje se razlikuje samo stranom po nariečju i pismu, stranom po crkvi i vjeri«.²⁴ Odeljak »Razgled po Jugoslaviji« imao je takođe zadatak uzajamnog upoznavanja. U izašlim brojevima opisani su: Karlovac, Zagreb, Ljubljana, Trst, Pula i Zadar.²⁵

U rubrici »Svaštičar« nalaze se vesti o radu Jugoslavenske akademije; bibliografije knjiga, časopisa i novina koje su izlazile u Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji od početka 1868. pa sve do zadnjeg broja časopisa. U ovom delu su sa čitave teritorije »Slavjanskog juga« saopštavane vesti iz oblasti slikarstva i muzike.

Časopis je do drugog broja, koji je izašao marta 1868, imao oko 1400 pretplatnika. U sakupljanju pretplate pomagali su Klariću u Ljubljani: Mur-nik, Bleiweis, Levstik, Noli i Tomšič; u Trstu urednik »Primorca« France Cagnaro, a u Zadru Petranović i urednik »Narodnog lista« Matić.

Po Klarićevoj zamisli za 1868. godinu trebalo da je izađe ukupno 12 sveski koje bi sačinjavale jednu knjigu. Međutim, izašle su 4 sveske. Za petu svesku bio je već sakupljen materijal i u njoj je trebala biti objavljena slika kneza Milana Obrenovića sa namesnicima. Nije isključeno da je baš ona dala vlastima direktan povod da se zabrani dalje izlaženje časopisa. Sklapanje hrvatsko-ugarske nagodbe bilo je u toku a opšte politička situacija bila je toliko nestabilna da je i Klarić, premda »neznatna ličnost«, mogao biti neugodan. Moguće je i to da je Klariću ponestalo sredstava za dalje izdavanje, jer je iz broja u broj pisao da treba da bude bar 2.000 pretplatnika pa da časopis može izlaziti bez gubitaka koje izdavač snosi. Namesničko veće je prilikom

²³ Među saradnicima »Slavjanskog juga« ne nalazimo ni jedno danas poznatije ime.

²⁴ Slavjanski jug 1868, sv. 1, 27.

²⁵ Najinteresantniji je opis Karlovca gde su podaci iz političkog i ekonomskog razvoja mesta. Život trgovaca, lađara, obrtnika, krčmara i kirijaša pre otvaranja pruge Sisak—Trst, piše Klarić, bio je daleko jeftiniji nego posle otvaranja pruge. On to potkrepljuje cenom koštanja pojedinih artikala i zaključuje da ta pruga koristi samo društvu »Južne železnice« koje ju je izgradilo. Isto, 16, 17.

procedure oko vinjete imalo u vidu materijalne neprilike izdavača i slutilo je brzu propast časopisa, pa između ostalog i zbog toga nije htelo da zabrani njegovo izlaženje.²⁶

Da u hrvatskoj istoriji ovoga doba nema više ovakvih slučajeva, bilo bi zapanjujuće za Klarića kakvog smo ga upoznali do 1868. da već 1869. pri instalaciji bana Levina Rauha opeva taj čin i slavi ime protiv kojeg se doneavno tako strastveno borio.²⁷ Takav politički završetak Klarića je samo jedna potvrda više da je tadašnje građanstvo Hrvatske, ekonomski preslabo i materijalno zavisno, radi obezbeđenja svoje egzistencije, u zrelijim godinama, kada ponestane mladalačke energije, moralo posustati. Oda Rauhu obezbedila je Klariću stalnu službu u Zagrebu i otvorila mu put za dalje napredovanje. Bez obzira na ličnost, »Slavjanski jug« je značajan stoga što su u njemu upotrebljena jedinstvena propagandna sredstva u širenju jugoslovenske misli, tako da za svoje vreme predstavlja interesantan prilog istoriji njenog razvoja i postojanja.

---

²⁶ Klarić je znao da mađaroni očekuju propast časopisa pa je u »Slavjanskom jugu« demantovao takve vesti kao neosnovane.

²⁷ Đuro Klarić, Zlatno slovo, slava banu — dar narodu, ili uspomena večnoj inštalaciji bana Levina baruna Rauha objavljenoj u Zagrebu 8 i 9. juna 1869. Karlovac 1869.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV SIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV SIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB